

Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської
справи Національного банку України»

Севастопольський інститут банківської справи Української академії
банківської справи Національного банку України

Університет банківської справи Національного банку України (м. Київ)

Житомирський державний технологічний університет

Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського

ФІНАНСОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Збірник тез доповідей
Міжнародної науково-практичної конференції
(16-18 травня 2013 р.)

УДК 336.11
ББК 65.9(4)262.1
Ф 59

Редакційна колегія збірника:

кандидат економічних наук, заступник директора Севастопольського інституту банківської справи УАБС НБУ, головний редактор

О.О. Грищенко

кандидат економічних наук, в.о. завідувача кафедри обліку та аудиту Севастопольського інституту банківської справи УАБС НБУ

Д.В. Веремчук

кандидат економічних наук, в.о. завідувача кафедри фінансів та кредиту Севастопольського інституту банківської справи УАБС НБУ

Л.О. Гаряга

Відповідальний за випуск:

старший лаборант кафедри обліку та аудиту Севастопольського інституту банківської справи УАБС НБУ

Т.В. Горячева

Ф59 **Фінансова** система України: проблеми та перспективи розвитку в умовах трансформації соціально-економічних відносин [Текст] : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (16-18 травня 2013 р., м. Севастополь) / Севастопольський інститут банківської справи Української академії банківської справи Національного банку України ; Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського. – Сімферополь : ТНУ ім. В.І. Вернадського, 2013. – 367 с.

Видання містить тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Фінансова система України: проблеми та перспективи розвитку в умовах трансформації соціально-економічних відносин» (м. Севастополь, 2013 р.).

Розраховане на фахівців банківської та фінансової систем, керівників і спеціалістів підприємств, установ і організацій усіх форм власності, науковців та студентів вищих навчальних закладів.

УДК 336.11
ББК 65.9(4)262.1

© СІБС УАБС НБУ, 2013
© ТНУ ім. В.І. Вернадського, 2013

ЗМІСТ

Андрєєва Г. І. ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	12
Андрос С. В. ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВ	13
Баришнікова О. М. ASOUNTABILITY ЯК ІНСТИТУТ РЕГУЛЮВАННЯ ЗВІТНОСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	15
Бартош О. М. БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ БАНКОМ	17
Басов М. Г. МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ	19
Башлай С. В., Подоляка О. І. РОЗРОБКА КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ПІДХОДІВ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ МАКРОПРУДЕНЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ БАНКІВСЬКОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА НАГЛЯДУ	22
Белова І. В. ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ЯКОСТІ КАПІТАЛУ БАНКІВ НА РИЗИКИ ДІЯЛЬНОСТІ	23
Біломістна І. І., Біломістний О. М. РОЗВИТОК КАРТКОВОЇ ПЛАТІЖНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	25
Бовсуновська Г. С. ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ СТРАХУВАННЯ	27
Богданова Ж. А. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПОСЛУГ	29
Богданова О. О. СОЦІАЛЬНІ СТАНДАРТИ ТА СОЦІАЛЬНІ ГАРАНТІЇ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	31
Богма С. Д. ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО ВПЛИВУ НА КОНСОЛІДАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ	33
Богославський Д. А. ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАЛУЧЕННЯ НОВИХ БАНКІВСЬКИХ КЛІЄНТІВ	35
Бондаренко Л. А. БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМСТВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	36
Бондаренко Т. Ю. БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ КОМПЛЕКСНОГО ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	38
Бородіна О. М. МІСЦЕ ТА РОЛЬ БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ	39
Боярко І. М., Дейнека О. В. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ	41
Брікман Т. О. ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ	43
Бурденко І. М. НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ РЕГУЛЮВАННЯ СВІТОВОГО РИНКУ ПОХІДНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ	45
Бурко К. В. ВПЛИВ ГАЛУЗЕВИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ НА ВПРОВАДЖЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ	47

світу (США, Великобританії та ЄС) цей підхід набув відповідного концептуального представлення та інституційного оформлення.

В першу чергу, були створені спеціальні установи функціями яких стали практичні моменти реалізації макропруденційної політики:

- визначення та оцінка рівня впливу кризових явищ на банківську систему країни;
- попередження розповсюдження негативного впливу із банківської на інші сфери економіки;
- розробка рекомендацій із зниження та попередження системної нестабільності;
- вивчення макроекономічної ситуації та стану ринків, що є вихідними параметрами функціонування банків.

В умовах функціонування банкоцентричної кредитної системи макропруденційний нагляд має концентруватися на системній стабільності фінансово-кредитної сфери, а не попередженні фінансової неспроможності (проблемності) окремих банків. При його застосуванні особлива увагу має приділятися системоутворюючим (чи наближеним до них) банкам та взаємозв'язку в фінансовій сфері (нагляд на консолідованій основі). Адже, ризик системної стабільності залежить від колективної поведінки учасників фінансового ринку, а генеровані ними ризики носять ендогенний характер.

Макропруденційне регулювання виступає важливим інструментом для системної оцінки показників стійкості фінансової сфери. Всебічний моніторинг за поведінкою та станом фінансових установ покликаний стати дієвим механізмом оцінки та раннього запобігання фінансовим потрясінням економічної системи країни в майбутньому.

*І. В. Бєлова, канд. екон. наук, доц.,
ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»*

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ЯКОСТІ КАПІТАЛУ БАНКІВ НА РИЗИКИ ДІЯЛЬНОСТІ

Питання оприлюднення реальної фінансової звітності банками є виключно актуальним для України. Навмисне приховування фактичної фінансової ситуації в банку стає системним порушенням. І якщо подання недостовірної інформації органам нагляду в багатьох країнах передбачає серйозні санкції до банків, а в деяких випадках - ліквідацію банку і кримінальну відповідальність керівників, то в Україні відсутня ефективна система контролю та належної відповідальності порушників. Слід зазначити, що викривлена інформація про фінансовий стан банку не тільки знижує результативність прийняття заходів впливу, не дає можливості вчасно реагувати на ці проблеми органам банківського нагляду, але й призводить до подовження небезпечної банківської діяльності, а в подальшому – до банкрутства та ліквідації банку.

У попередніх дослідженнях ми вже приділяли увагу питанням якості активів банків. Фактично, вказані дослідження доводять, що банки широко

використовують маніпулювання звітністю для „коригування” думки про свій фінансовий стан у частині якості активів, формування резервів /витрат та ін. Дане дослідження присвячене аналізу ситуації з якістю капіталу банків. Так, однією з найважливіших задач банків у посткризовий період є їх належна капіталізація. Регулятивний капітал банку, як відомо, складається з багатьох елементів, в тому числі зі статутного капіталу, субординованого боргу, резервів переоцінки та ін. Зрозуміло, що в залежності від співвідношення зазначених складових, можна говорити про різну якість капіталу банків. Так, найкращим є варіант, коли значна частка регулятивного капіталу припадає на статутний. В порівнянні з докризовою ситуацією відбулися суттєві зміни у структурі регулятивного капіталу. Але оцінити їх широкому колу користувачів стало складно після 2008 року, оскільки НБУ призупинив публікацію окремих Звітів про діяльність банківського нагляду, які і дозволяли це зробити раніш.

Виключно позитивною зміною є зростання співвідношення фактично сплаченого зареєстрованого статутного капіталу до регулятивного від 59% до 98%. Таке стало можливим внаслідок величезних зусиль НБУ з встановлення жорстких вимог щодо капіталізації і подальшого моніторингу їх дотримання. Однак, нова тенденція, що з'явилася у кризу, це – значна збитковість діяльності, що безумовно відображається на розмірах регулятивного капіталу.

Субординований борг по відношенню до статутного капіталу мав тенденцію до зростання з 14 % у 2006 р. по системі до 21,5 % у 2010 р., коли був досягнутий максимум за останні 7 років. Однак, і статутний капітал зріс стрімко за ці роки. Фактично сплачений зареєстрований статутний капітал зріс з 01.01.06 по 01.01.13 з 25,9 млрд. грн. до 175,4 млрд. грн. (у 6,8 разів за 7 років), при чому за останній рік зростання відбулося лише на 2 % проти показника у 71 % за 2010 р. Не менш стрімким було і зростання субборгу, оскільки у кризу для підвищення рівня капіталізації банків досить популярним став такий захід збільшення регулятивного капіталу, як включення субординованого боргу. Також законодавством у 2009 році були встановлені вимоги (до 01.01.12) щодо граничної суми коштів, залучених на умовах субординованого боргу, які включаються до регулятивного капіталу банку, у розмірі не більше 100 % основного капіталу банку.

У кварталній звітності банків, що розміщується на сайті НБУ, показник „Субординований борг” окремою статтею зобов'язань з'явився з 01.04.2009, тобто фактично у розпал кризи. Станом на 01.04.09 субборг по системі банків склав 19,52 млрд.грн., частка I-ої групи при цьому була 75,5% (при сумі 14,74 млрд.грн.). Аналіз динаміки субборгу найбільших банків України за 2009-2012 р. показав, що в основному банки нарощували борг у розпал кризи, а з 2011р. почалося його погашення, але борг залишається більше докризових показників. Крім того, поступово наближаються строки сплати за боргом, які для більшості банків сплинуть у 2015 р.-2016 р. Тобто фактично найближчим часом повинно відбуватися погашення значних сум, що безумовно буде мати свій вплив на фінансовий стан банків та показники їх капіталізації. Основні за розміром борги зосереджені у банках I-ої групи. Тільки для того, щоб вийти на докризовий рівень, банкам I-ої групи потрібно буде погасити 4,7 млрд.грн. субборгів, а в цілому системі – 11,0 млрд.грн. Зараз найбільш активно відбувається погашення

субборгу в „Альфа-банку”, „УкрСиббанку” та в „Укрсоцбанку”. Саме у цих банках і відбулося згорання обсягів діяльності, помітне за динамікою їх активів останніми роками: тільки за два останні роки активи „Укрсоцбанку” зменшилися на 6,7 %, „УкрСиббанку” – на 43,9 %, „Альфа-банку” – на 3,8 %. Інші банки ще не розпочали процес активного погашення субборгу. Таким чином, всі зазначені вище банки фактично мають досить значний ризик згорання обсягів діяльності з початком процесу погашення субборгу.

Іншою складовою регулятивного капіталу, що не завжди може свідчити про його якість, є резерви переоцінки. Іноді їх сума є порівняною з розміром статутного капіталу банку, тобто фактично може бути навіть $\geq 100\%$. Найбільший показник резервів переоцінки до статутного капіталу спостерігається у „Полтава-банку”, „Укрсоцбанку”.

Таким чином, з урахуванням вищевикладеного, можна сказати, що є банки, які в повній мірі використовують для підвищення капіталізації, як значні обсяги показника субординованого боргу, так і переоцінки. Це, наприклад, наступні: „Райффайзен Банк Аваль”, „Промінвестбанк”, „Укрсоцбанк”, „Банк Кредит Дніпро”, „Банк Київська Русь”, „Укрбізнесбанк”. Перелік банків, що мають співвідношення субординованого боргу та переоцінки до статутного капіталу більше 50 %, включає 42 банки з наявних на 01.01.2013 загальної кількості 175 банків (з зазначених 42 банків 14 мають це співвідношення $\geq 100\%$, 16 банків – від 70 % до 100 %). Тобто фактично щодо чверті існуючих банків можна поставити питання про якість їх капіталу і про суттєві ризики на майбутнє.

І. І. Біломістна, канд. екон. наук, доц.,

*О. М. Біломістний, канд. екон. наук, начальник наукового відділу,
Харківський інститут банківської справи УБС НБУ (м. Київ)*

РОЗВИТОК КАРТКОВОЇ ПЛАТІЖНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Платіжні системи, як свідчить досвід розвинутих країн надають зручності населенню та сприяють мобілізації фінансових ресурсів банку, що підвищує інвестиційні можливості країни. Банки – єдині оператори на вітчизняному ринку банківських платіжних карток. Лідерство виборюють у гострій конкурентній боротьбі, розширюючи клієнтську базу, збільшуючи обсяги продажу банківських продуктів та поліпшуючи їхню якість. В сучасних умовах особливого значення набуває впровадження передових методів управління окремими видами банківських операцій, зокрема операцій, пов'язаних з безготівковими розрахунками на базі платіжних карток. Все більшого значення набуває наукова система обґрунтування управлінських рішень, яка базується на статистичній інформації. Щоб підвищити ефективність карткового обслуговування, залучити додаткових клієнтів банк має обирати інструменти залежно від обраного напрямку розвитку.

У зв'язку з цим дослідження питань організації роботи з платіжними картками установами банків України набуває особливого значення, яке